

М. О. Хижняк

студ. IV курсу

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Є. Д. Стрельцова

ТЕОРІЯ АВТОНОМНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ КВАЛІФІКАЦІЙ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Проблема *конфлікту кваліфікацій* в міжнародному приватному праві, що відома також під назвою «прихованих колізій», протягом тривалого часу не втрачає своєї актуальності та залишається в епіцентрі наукових дискусій. Це пов'язано з її великим практичним значенням, адже її вирішення безпосередньо впливає на процес правильного правозастосування компетентним органом. Неправильна кваліфікація норм може стати підставою прийняття неправосудного рішення, що потребуватиме його зміни або скасування. До того ж, постійний розвиток транскордонних відносин вимагає подальшого пошуку найбільш оптимального способу розв'язання даної проблеми.

Кваліфікація в міжнародному приватному праві – це частина процесу визначення застосовуваного права, що являє собою правову характеристику життєвих обставин, які є предметом розгляду, з метою встановлення відповідної колізійної норми. В ході *кваліфікації* «конкретні життєві обставини підводяться під абстрактні правила поведінки» [1, с. 262], а її результатом є висновок про можливість застосування певної норми. Основна проблема *кваліфікації* полягає в неоднаковому змісті одних і тих же понять у праві різних держав (наприклад, «доміцилій», «форма правочину» тощо), а також, у окремих

випадках, відсутності певних інститутів в праві країни суду, що стає причиною *конфлікту кваліфікацій* [2, с. 202].

У доктрині виокремлюють три основні способи вирішення *конфліктів кваліфікацій*: за законом суду (*lex fori*), за правом держави, до якого відсилає колізійна норма (*lex cause*), та згідно з теорією *автономної кваліфікації* [2, с. 204].

Слід відзначити, що перші два способи закріплені у законодавстві про міжнародне приватне право низки країн. Зокрема, Закон України про міжнародне приватне право (далі – Закон про МПрП) відносно правової *кваліфікації* у ст. 7 вказує на застосування *lex fori* та *lex cause* [3, ст. 7].

На думку окремих дослідників, зокрема Е. Рабеля, *кваліфікація за законом суду* може призвести до ігнорування судом зв'язку правовідносин з іншою державою та можливості вибору іноземного права, тому рішення залежить від того, суд якої держави розглядає справу. У випадку ж відсутності відповідного правового інституту в місцевому праві використання цього способу є неможливим, так як виникає проблемна ситуація відносин, що «кульгають». А це, у свою чергу, призводить до правової нестабільності [4, с. 483].

Для подолання цих недоліків Е. Рабелем була запропонована *теорія автономної кваліфікації*, що передбачає тлумачення норм права незалежно від матеріального права конкретної держави. Ця теорія заснована на тому, що колізійна норма, національна за своєю природою, пов'язує вітчизняне право з іноземним правопорядком, що не можна ігнорувати. Для виконання цієї ролі колізійна норма повинна використовувати загальні для всіх правових систем поняття, які встановлюються за допомогою порівняльного правознавства. Необхідно розробити особливі «наддержавні» поняття на основі напрацювань порівняльного правознавства, тобто створити особливу систему понять, загальних для всіх або більшості держав, яка б усунула всі проблеми, що виникають при кваліфікації [5, с. 19].

Прикладом застосування автономної кваліфікації може слугувати укладання міжнародних договорів. Так, визначення термінів у Конвенції про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів 1974 р. є її проявом (в ст. 1 Конвенції дається визначення поняття «покупець», «продавець», «кредитор», ін.) [6, ст. 1]. Тобто *автономна кваліфікація* можлива і дійсно здійснюється в рамках міжнародних договорів, спрямованих на уніфікацію матеріального і колізійного права, в текстах яких містяться або правила, що розкривають юридичні поняття, або окремі розділи, які «для цілей цього договору» дають тлумачення термінів і термінологічних конструкцій, які використовуються в договорі.

Отже, головний спосіб визначення і створення подібних понять – уніфікація і гармонізація колізійного та матеріального права. Юридично *автономна кваліфікація* можлива не стільки в національному, скільки безпосередньо в міжнародно-правовому просторі. Ключовим аргументом при обґрунтуванні доцільності застосування *методу автономної кваліфікації* виступає, на думку М. В. Мажориної, сам характер відносин, що підлягають правовій кваліфікації, який є транскордонним. Тому саме він дозволяє наблизити результат кваліфікації до суті, природи самих спірних транскордонних відносин, хоча й є певні складнощі та ризики в механізмі його реалізації [7, с. 102].

Отже, цей спосіб не є «недосяжним ідеалом». Процес створення «наддержавних» норм не залишається без руху в умовах глобалізації та розвитку трансграничних відносин: необхідність міжнародного співробітництва призводить до закріплення більшої кількості загальних понять. Створення таких понять повинно здійснюватися спільними зусиллями держав, шляхом укладання міжнародних договорів. Водночас, доцільним здається поєднання різних способів *кваліфікації* для оптимального вирішення *конфлікту кваліфікацій*, але з поступовим збільшенням використання способу *автономної кваліфікації* як більш прогресивного.

Попри переваги *теорії автономної кваліфікації* її практичне застосування ускладнюється істотними часовими витратами, викликаними необхідністю проведення глибокого порівняльно-правового аналізу та іноді складністю виявлення спільного в різних правових системах. Також необхідно встановити об'єктивний стандарт та суб'єктів для здійснення *автономної кваліфікації*, що є нелегким завданням [4, с. 484]. Підсумовуючи, зазначимо, що ця проблема заслуговує подальшого наукового обговорення, і, на нашу думку, мусить бути вирішеною на рівні законодавства і міжнародних договорів.

Список використаної літератури

1. Международное частное право : учебник. В 2-х т. Т. 1. Общая часть / С. Н. Лебедев, Е. В. Кабатова. Москва : Статут, 2008. 400 с.
2. Міжнародне приватне право. Загальна частина : підручник / ред.: А. С. Довгерт, В. І. Кисіль. Київ : Алерта, 2012. 376 с.
3. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15/sp:head> (дата звернення: 20.11.2019).
4. Allarousse V. A Comparative Approach to the Conflict of Characterization in Private International Law. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 1991. Vol. 23. Issue 3. P. 479–516.
5. Рабель Э. Задачи и необходимость сравнительного правоведения : пер. с нем. Екатеринбург. 2000. 38 с.

6. Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів : Міжнародний документ від 14.06.1974. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_002/ed20041210 (дата звернення: 20.11.2019).
7. Мажорина М. В. Институт правовой квалификации в международном частном праве: современный взгляд и перспективы. *Юридическая наука и практика*. 2016. Т. 12. № 1. С. 98–110.